

**ใบความรู้เรื่อง คำสันธาน**  
**หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง สันธานเร่งจดจำ**  
**รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑**

**ความหมายของคำสันธาน**

คำสันธาน หมายถึง คำที่ใช้เชื่อมคำหรือข้อความให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน ประโยคจะมีความกระชับและสละสลวยขึ้น

**ชนิดของคำสันธาน**

คำสันธานแบ่งออกเป็น ๔ ชนิด ดังนี้

๑. คำสันธานที่เชื่อมใจความคล้ายตามกัน ได้แก่คำว่า กับ และ ก็ ครั้น...ก็ เมื่อ...ก็ พอ...ก็ เช่น  
พอฝนหยุดตกก็เขียดก็ร้องส่งเสียงระงม  
น้องกับพี่ไปโรงเรียน
๒. คำสันธานที่เชื่อมใจความขัดแย้งกัน ได้แก่คำว่า แต่ แต่ทว่า ถึง...ก็ แม้...ก็ เช่น  
ถึงเขาจะยากจนแต่เขาก็มีความสุข  
เขาวิ่งเร็วมากแต่ก็ไม่เหนื่อยเลย
๓. คำสันธานที่เชื่อมใจความเป็นเหตุเป็นผลกัน ได้แก่คำว่า ดังนั้น เพราะฉะนั้น เพราะ...จึง ดังนั้น...จึง จึง ด้วย เหตุเพราะ ฉะนั้น เช่น  
เพราะเขาขยันอ่านหนังสือ เขาจึงสอบผ่าน  
เขาเกียจคร้านจึงสอบตก
๔. คำสันธานที่เชื่อมใจความให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่คำว่า รือ มิฉะนั้น ไม่...ก็ ไม่เช่นนั้น เช่น  
เธอจะไปกับผมหรือเธอจะไปกับเขา  
คุณต้องเข้าห้องสอบก่อนเวลา ๙.๐๐ น. มิฉะนั้นจะถูกตัดสิทธิ์ในการสอบ

**หน้าที่ของคำสันธาน**

๑. เชื่อมประโยคกับประโยค เช่น ฉันอยากได้กระเป๋าที่ราคาถูกและใช้งานได้นาน
๒. เชื่อมคำกับคำหรือกลุ่มคำ เช่น พ่อของฉันลำบากเมื่อแก่
๓. เชื่อมความให้สละสลวย เช่น คนเราก็มักเกิดความผิดพลาดกันบ้าง
๔. เชื่อมข้อความกับข้อความ เช่น คนเราต้องการอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค  
ด้วยเหตุนี้ เราจึงจำเป็นต้องประกอบอาชีพเพื่อให้ได้เงินมาซื้อสิ่งจำเป็นเหล่านี้

นิทานเรื่อง ก้อนหินวิเศษ  
หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ เรื่อง สันธานเร่งจดจำ  
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านนิทาน แล้วหาคำสันธานที่ปรากฏ

นานมาแล้ว ได้ยินว่ามีหินวิเศษอยู่ชนิดหนึ่ง ถ้าผู้ใดที่ได้ครอบครอง จะสามารถนำไปแตะกับสิ่งของอะไรก็ได้ สิ่งนั้นจะกลายเป็นทองคำ ทำให้ชายผู้หนึ่งเกิดความสนใจ อยากจะเปลี่ยนแปลงชีวิตให้เป็นคนร่ำรวยขึ้นมา จึงตามหาหินก้อนนั้นเป็นการใหญ่

เมื่อตามหาจนถึงชายหาดแห่งหนึ่ง ซึ่งเต็มไปด้วยก้อนหิน เขาตัดสินใจเก็บหินขึ้นมาดูทีละก้อน ถ้าก้อนไหนไม่ใช่ก็จะขว้างมันลงทะเลไป เขาใช้ความพยายามอยู่นาน จากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี ก้อนแล้วก้อนเล่า ก็ยังไม่ใช่สิ่งที่เขาค้นหาอยู่ดี

และในที่สุด ความพยายามของเขาก็ประสบความสำเร็จจนได้ เขาได้พบกับหินวิเศษจริงๆ แต่ไม่ทันที่เขาจะได้คิดอะไร เขาก็ขว้างมันลงทะเลไปเหมือนหินก้อนที่ผ่านๆ มา เขาตกใจมาก ถึงกับรำพันออกมาว่า "ต้องเริ่มต้นใหม่อีกแล้วหรือเนี่ย"

ในชายหาดนั้น จะมีหินวิเศษชนิดนี้สักกี่ก้อนกันเชียว เหตุผลที่ทำให้ชายคนนี้ละทิ้งสิ่งที่เขาค้นหามานานก็คือ 'ความเคยชิน' นั่นเอง

บ่อยครั้ง ที่เราพยายามค้นหาสิ่งที่ต้องการมาตลอดชีวิต จนกระทั่งวันหนึ่งที่เรา "โอกาส" พบมันแล้ว แต่ด้วย "ความเคยชิน" ในชีวิตประจำวัน เราก็มองข้าม 'โอกาส' นั้นไป 'โอกาส' ที่อาจจะไม่ปรากฏบ่อยนัก เราจึงต้องเริ่มต้นใหม่อีกต่อไป

อย่าคิดแต่จะเริ่มต้นใหม่ เพราะสิ่งที่มีอยู่คือโอกาส สิ่งใหม่คือความหวัง ทั้งเก่าไปหาใหม่ ก็เท่ากับทิ้งโอกาสที่มีอยู่ แล้วไปรอความหวังที่ยังมาไม่ถึง

ใบงานเรื่อง เลือกรรคำสันธาน  
หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง สันธานเร่งจดจำ  
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๑ คำชี้แจง จงเติมคำสันธานที่เหมาะสมในช่องว่าง

๑. ฉันชวนเขาแล้ว .....เขาไม่ไป
๒. ....สุภา .....สุภี เป็นใช้หัดใหญ่
๓. ....เขาจะยากจน เขา ..... ไม่โกงใคร
๔. ....เขาประมาท เขา ..... ขับรถชนเด็ก
๕. เขาไว้ใจให้เราทำเรื่องนี้ให้เสร็จ ..... เราจะเหลวไหลไม่ได้
๖. เธอจะไปรับเงินเอง .....เธอจะมอบฉันทะให้ใครไปแทน
๗. ....รถของเราไปถึงบางแสน ฝน .....ตก
๘. สูดตาต้องทำงานหนัก.....เธอจะไม่มีเงินพอใช้
๙. ทุกคนยื่นทำความเคารพท่านประธาน.....คุณสิริพรรณเธอนั่งเฉย
๑๐. ....เธอ.....เขาต่างก็ขยันเรียน

ตอนที่ ๒ คำชี้แจง ให้นักเรียนใช้สันธานเชื่อมโยงประโยคต่อไปนี้ให้ถูกต้องเหมาะสม และบอกชนิดของสันธาน

๑. ฉันชอบกินขนมครกที่สุก แหวกกินขนมครกที่สุก.....  
..... ชนิดของสันธาน .....
๒. เขาเรียนเก่ง เขาสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้.....  
..... ชนิดของสันธาน .....
๓. พ่อพาลูกไปเดินเล่นริมทะเล แม่พาลูกไปเดินเล่นริมทะเล .....
- ..... ชนิดของสันธาน .....
๔. เธอจะกินแกงเผ็ด เธอจะกินแกงจืด .....
- ..... ชนิดของสันธาน .....
๕. คุณพ่อไปทำงาน คุณแม่อยู่บ้าน.....  
..... ชนิดของสันธาน .....

เฉลยใบงานเรื่อง เลือกรรคำสันธาน  
หน่วยที่ ๔ ผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง สันธานเร่งจดจำ  
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๑ คำชี้แจง จงเติมคำสันธานที่เหมาะสมในช่องว่าง

๑. ฉันชวนเขาแล้ว แต่ เขาไม่ไป
๒. ทั้งสุภา และ สุภี เป็นไข้หวัดใหญ่
๓. แม้ เขาจะยากจน เขา ก็ ไม่โง่ใคร
๔. เพราะ เขาประมาท เขา จึง ขับรถชนเด็ก
๕. เขาไว้ใจให้เราทำเรื่องนี้ให้เสร็จ ดังนั้น เราจะเหลวไหลไม่ได้
๖. เธอจะไปปรับเงินเอง หรือ เธอจะมอบฉันทะให้ใครไปแทน
๗. พ่อ รถของเราไปถึงบางแสน ฝน ก็ ตก
๘. สุกาต้องทำงานหนัก มิฉะนั้น เธอจะไม่มีเงินพอใช้
๙. ทุกคนยื่นทำความเคารพท่านประธาน แต่ คุณสิริพรรณเธอนั่งเฉย
๑๐. ทั้ง เธอ และ เขาต่างก็ขยันเรียน

ตอนที่ ๒ คำชี้แจง ให้นักเรียนใช้สันธานเชื่อมโยงประโยคต่อไปนี้ให้ถูกต้องเหมาะสม และบอกชนิดของสันธาน

๑. ฉันชอบกินขนมครกที่สุด แหววกินขนมครกที่สุด ฉันกับแหววชอบกินขนมครกที่สุด  
กับ ชนิดของสันธาน ที่เชื่อมโยงความคล้ายตามกัน
๒. เขาเรียนเก่ง เขาสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ เพราะเขาเรียนเก่ง เขาจึงสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้  
เพราะ .... จึง ชนิดของสันธาน ที่เชื่อมโยงความเป็นเหตุเป็นผลกัน
๓. พ่อพาลูกไปเดินเล่นริมทะเล แม่พาลูกไปเดินเล่นริมทะเล พ่อและพาลูกไปเดินเล่นริมทะเล  
และ ชนิดของสันธาน ที่เชื่อมโยงความคล้ายตามกัน
๔. เธอจะกินแกงเผ็ด เธอจะกินแกงจืด เธอจะกินแกงเผ็ดหรือแกงจืด  
หรือ ชนิดของสันธาน ที่เชื่อมโยงความให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง
๕. คุณพ่อไปทำงาน คุณแม่อยู่บ้าน คุณพ่อไปทำงาน ส่วน คุณแม่อยู่บ้านชนิดของสันธาน  
ส่วน ชนิดของสันธานที่เชื่อมโยงความขัดแย้งกัน

**ใบความรู้เรื่อง คำสันธาน**  
**หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง สันธานเร่งจดจำ**  
**รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑**

**ใบความรู้ เรื่อง คำสันธาน**

**ความหมายของคำสันธาน**

คำสันธาน หมายถึง คำที่ใช้เชื่อมคำหรือข้อความให้ติดต่อกันเป็นเรื่องราวเดียวกัน ประโยคจะมีความกระชับและสละสลวยขึ้น

**ชนิดของคำสันธาน**

คำสันธานแบ่งออกเป็น ๔ ชนิด ดังนี้

๑. คำสันธานที่เชื่อมใจความคล้ายตามกัน ได้แก่คำว่า กับ และ ก็ ครั้ง...ก็ เมื่อ...ก็ พอ...ก็ เช่น

พอฝนหยุดตกก็เขี่ยดักก็ร้องส่งเสียงระงม

น้องกับพี่ไปโรงเรียน

๒. คำสันธานที่เชื่อมใจความขัดแย้งกัน ได้แก่คำว่า แต่ แต่ทว่า ถึง...ก็ แม้...ก็ เช่น

ถึงเขาจะยากจนแต่เขาก็มีความสุข

เขาวิ่งเร็วมากแต่ทำไมเหนื่อยเลย

๓. คำสันธานที่เชื่อมใจความเป็นเหตุเป็นผลกัน ได้แก่คำว่า ดังนั้น เพราะฉะนั้น เพราะ...จึง ดังนั้น...จึง จึง ด้วย เหตุเพราะ ฉะนั้น เช่น

เพราะเขาขยันอ่านหนังสือ เขาจึงสอบผ่าน

เขาเกลียดร้านจึงสอบตก

๔. คำสันธานที่เชื่อมใจความให้เลือกร้อยอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่คำว่า หรือ มิฉะนั้น ไม่...ก็ ไม่เช่นนั้น เช่น

เธอจะไปกับผมหรือเธอจะไปกับเขา

คุณต้องเข้าห้องสอบก่อนเวลา ๙.๐๐ น. มิฉะนั้นจะถูกตัดสิทธิ์ในการสอบ

**หน้าที่ของคำสันธาน**

๑. เชื่อมประโยคกับประโยค เช่น ฉันอยากได้กระเป๋าที่ราคาถูกและใช้งานได้นาน

๒. เชื่อมคำกับคำหรือกลุ่มคำ เช่น พ่อของฉันลำบากเมื่อแก่

๓. เชื่อมความให้สละสลวย เช่น คนเราก็มักเกิดความผิดพลาดกันบ้าง

๔. เชื่อมข้อความกับข้อความ เช่น คนเราต้องการอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ด้วยเหตุนี้ เราจึงจำเป็นต้องประกอบอาชีพเพื่อให้ได้เงินมาซื้อสิ่งจำเป็นเหล่านี้

ใบงาน เรื่อง คำอุทาน  
หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ นิทานสารพัน  
รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๑ คำชี้แจงให้นักเรียนนำตัวเลขหน้าข้อความทางขวามือใส่ลงในช่องว่างทางซ้ายมือที่บอกอาการ

.....	โอย ! มีดบาดมือ	๑. ตกใจ
.....	อนิจจา ! ไม่น่าเลย	๒. สงสัย
.....	นี่แน่ะ ! พวกเราฟังทางนี้	๓. สงสาร
.....	โอยโฮ ! ทำไมใหญ่โตขนาดนี้	๔. โลงใจ
.....	ฮี ! ทำไมมาช้าอย่างนี้	๕. บอกให้รู้ตัว
.....	ดูซิ ! ทำไมเป็นเด็กดีอย่างนี้	๖. ประหลาดใจ
.....	อู๊ย ! มดกัด	๗. หงุดหงิด
.....	เฮ้อ ! เหมือนยกภูเขาออกจากอก	๘. เจ็บปวด
.....	อ้าว ! ไม่ใช่อย่างนั้นหรือ	๙. ไม่พอใจ
.....	ไชโย ! ฉันสอบผ่านแล้ว	๑๐. ดีใจ

ตอนที่ ๒ คำชี้แจงให้นักเรียนขีดเส้นใต้คำอุทานเสริมบทในประโยคต่อไปนี้

๑. ของมันใช้ไม่ได้แล้ว อย่าไปเสียตมเสียตายนั่นเลย
๒. อย่าใช้จ่ายมากนัก สดุ้งสตาจคียงหายากอยู่
๓. เออะอะมะเทิงไปได้ ประเดี๋ยวจุณครุตุเอาหรอก
๔. อย่าเสียอกเสียใจไปเลย ถึงคราวเคราะห์หามยามร้ายก็หลีกเลี่ยงไม่ได้
๕. เรียนอะไรกัน หนังสือหนังหาไม่รู้จักเอาามา
๖. นี่! เธอเป็นลูกเต้าเหล่าใคร
๗. เธออาบน้ำอาบทำหรือยัง
๘. งานใหญ่โตอาหงอาหารมีพอกินกันหรือเปล่า
๙. เป็นเด็กเป็นเล็กไม่รู้จักเคารพผู้ใหญ่
๑๐. สองเชื้อพีหัลบไหล ลืมตื่น ฤาพี

เฉลยใบงาน เรื่อง คำอุทาน  
หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ นิทานสารพัน  
รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๑ คำชี้แจงให้นักเรียนนำตัวเลขหน้าข้อความทางขวามือใส่ลงในช่องว่างทางซ้ายมือที่บอกอาการ

- |                 |                               |                 |
|-----------------|-------------------------------|-----------------|
| ๘. เจ็บปวด      | โอย! มีดบาดมือ                | ๑. ตกใจ         |
| ๓. สงสาร        | อนิจจา ! ไม่น่าเลย            | ๒. สงสัย        |
| ๕. บอกให้รู้ตัว | นี่แน่ะ ! พวกเราฟังทางนี้     | ๓. สงสาร        |
| ๖. ประหลาดใจ    | โอยโฮ ! ทำไมใหญ่โตขนาดนี้     | ๔. โลงใจ        |
| ๙. ไม่พอใจ      | ฮี้ ! ทำไมมาช้าอย่างนี้       | ๕. บอกให้รู้ตัว |
| ๗. หงุดหงิด     | ดูซิ ! ทำไมเป็นเด็กดีอย่างนี้ | ๖. ประหลาดใจ    |
| ๑. ตกใจ         | อู๊ย ! มดกัด                  | ๗. หงุดหงิด     |
| ๔. โลงใจ        | เฮ้อ ! เหมือนยกภูเขาออกจากอก  | ๘. เจ็บปวด      |
| ๒. สงสัย        | อ้าว ! ไม่ใช่อย่างนั้นหรือ    | ๙. ไม่พอใจ      |
| ๑๐. ดีใจ        | ไชโย ! ฉันสอบผ่านแล้ว         | ๑๐. ดีใจ        |

ตอนที่ ๒ คำชี้แจงให้นักเรียนขีดเส้นใต้คำอุทานเสริมบทในประโยคต่อไปนี้

๑. ของมันใช้ไม่ได้แล้ว อย่าไปเสียตมเสียตายนั่นเลย
๒. อย่าใช้จ่ายมากนัก ตั้งสตาจคียงหายากอยู่
๓. เอะอะมะเทิงไปได้ ประเดี๋ยวจุณครุดเอาหอรอก
๔. อย่าเสียอกเสียใจไปเลย ถึงคราวเคราะห์หามยามร้ายก็หลีกเลี่ยงไม่ได้
๕. เรียนอะไรกัน หนังสือหนังสือไม่รู้จักเอามา
๖. นี่! เธอเป็นลูกเต้าเหล่าใคร
๗. เธออาบน้ำอาบท่าหรือยัง
๘. งานใหญ่โต อาหารหามีพอกินกันหรือเปล่า
๙. เป็นเด็กเป็นเล็ก ไม่รู้จักเคารพผู้ใหญ่
๑๐. สองเชือกพี่หลับไหล ลิมต้น ฤาพี

**ใบความรู้ เรื่อง คำอุทาน**  
**หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ นิทานสารพัน**  
**รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑**

**ความหมายของคำอุทาน**

คำอุทาน หมายถึง คำที่แสดงอารมณ์ของผู้พูดในขณะที่ตกใจ ตีใจ เสียใจ ประหลาดใจ หรืออาจจะเป็นคำที่ใช้เสริมคำพูด เช่น คำว่า อื้อ เอ๊ะ ว้าย โธ่ อนิจจา อ้อ เป็นต้น เช่น

เฮ้อ ! ค่อยยังชั่วที่เขาปลอดภัย

เมื่อไรเธอจะตัดผมตัดผมเสียที่จะได้ดูเรียบร้อย

**ชนิดของคำอุทาน**

คำอุทานแบ่งเป็น ๒ ชนิด ดังนี้

**๑. คำอุทานบอกอาการ** เป็นคำอุทานที่แสดงอารมณ์ และความรู้สึกของผู้พูด เวลาเขียนมักนิยมใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์ (!) กำกับไว้หลังคำนั้น เช่น

ตกใจ	ใช้คำว่า	ว้าย ว้าย แหม ตายจริง
ประหลาดใจ	ใช้คำว่า	เอ๊ะ ทือ หา
รับรู้ เข้าใจ	ใช้คำว่า	เออ อ้อ อ้อ
เจ็บปวด	ใช้คำว่า	โอย โอย อื้อ
สงสาร เห็นใจ	ใช้คำว่า	โธ่ โถ พุทโธ่ อนิจจา
ร้องเรียก	ใช้คำว่า	เฮ้ย เฮ้ นี
โล่งใจ	ใช้คำว่า	เฮอ เฮ้อ
โกรธเคือง	ใช้คำว่า	ซิชะ แหม

**๒ คำอุทานเสริมบท** ไม่ใส่เครื่องหมายอัศเจรีย์ (!) กำกับข้างท้าย ใช้เสริมคำอื่นเพื่อให้คล้องจองกัน ถ่วงเสียงของคำ หรือใช้เป็นคำสร้อยในคำประพันธ์บางชนิด

๒.๑ คำที่กล่าวเสริมขึ้นเพื่อให้คล้องจอง หรือมีความหมายในการพูดดีขึ้น คำเสริมอาจอยู่ข้างหน้า ข้างหลัง หรือกลางคำก็ได้ เช่น หนังสือ**หนึ่ง**หา**ลิ้ม**หุลิ้มตา **ก**าง**ก**ัง**ก**าง**ก**ง **ว**ัด**ว**า **ร**ถ**ร**า

**ผู้หลักผู้ใหญ่ หัวหลักหัวตอ สับประดีสี่ประคน** ฯลฯ

ทำเสร็จเสียทีจะได้หมดเรื่อง**หมด**ราวกันไป

เมื่อไรเธอจะ**หาง**หางาน**ทำ**เสียที

เธอเห็นฉันเป็น**หัว**หลัก**หัว**ตอหรืออย่างไร

๒.๒ คำที่แทรกลงในระหว่างคำประพันธ์ เพื่อให้เกิดความสละสลวยและให้มีคำครบถ้วนตามต้องการในคำประพันธ์นั้น ๆ คำอุทานชนิดนี้ใช้ เฉพาะในคำประพันธ์ ไม่นำมาใช้ในการพูดสนทนา เช่น แล, นา, ฤา, แส, เอย, เฮย ฯลฯ

เสียงเพลงไพเราะ**คร**ีน

คลอ**ซ**อ **พ**้อ**ฮ**า

รักศักดิ์**ส**ง**ว**น**ส**ัจ**จ**ร**ร**ม

เทิด**เก**ียร**ติ** **พ**้อ**เฮ**ย

**หน้าที่ของคำอุทาน** มีดังนี้คือ

๑. ทำหน้าที่แสดงความรู้สึกของผู้พูด เช่น

- ตายจริง ! ฉันลิ้มเอากระเป๋าสตางค์มา

- โธ่ ! เธอคงจะหนาวมากละซี

- เอ๊ะ ! ใครกันที่นำดอกไม้มาวางไว้ที่โต๊ะของฉัน

๒. ทำหน้าที่เพิ่มน้ำหนักของคำ ซึ่งได้แก่คำอุทานเสริมบท เช่น

- ทำเสร็จเสียทีจะได้หมดเรื่อง**หมด**ราวกันไป

- เมื่อไรเธอจะ**หาง**หางาน**ทำ**เสียที

- เธอเห็นฉันเป็น**หัว**หลัก**หัว**ตอหรืออย่างไร

๓. ทำหน้าที่ประกอบข้อความในคำประพันธ์ เช่น

- แมว**เอ**้ย**แม**ว**เหม**ียว

- มด**เอ**้ย**ม**ด**แดง**

- กอ **เอ**้ย **กอ**ไก่อ

**ใบความรู้ เรื่อง นิทานชาดก**  
**หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ คติอุดมนิทานไทย**  
**รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑**

ชาดก เป็นเรื่องที่มีมาก่อนพุทธกาล เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ หรือ เป็นชีวประวัติในชาติก่อนของพระพุทธเจ้า คือ สมัยที่พระองค์เป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีเพื่อตรัสรู้นั่นเอง

**นิทานชาดก**

ชาดก เป็นเรื่องเล่าคล้ายนิทาน บางครั้งจึงเรียกว่า นิทานชาดก แต่มีความหมายแตกต่างจากนิทานที่ เล่ากันทั่วไป คือ ชาดกเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง แต่นิทานเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น

ชาดกที่ทรงเล่านั้นมีนับพันเรื่อง หมายถึง พระองค์ได้เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์นับพันชาติ โดยทรงเกิดเป็นมนุษย์บ้าง เป็นสัตว์บ้าง แต่ที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือ ๑๐ ชาติสุดท้ายที่เรียกว่า ทศชาติชาดก และ ชาติสุดท้ายที่สุดที่ทรงเกิดเป็นพระเวสสันดร จึงเรียกเรื่องพระเวสสันดรนี้ว่า เวสสันดรชาดก

**ประเภทของชาดก**

ชาดกมี ๒ ประเภท คือ

๑. นิบาตชาดก เป็นชาดกในพระไตรปิฎกมี ๕๐๐ เรื่อง แบ่งออกเป็นหมวด ๆ ตามจำนวนคาถา นับตั้งแต่ ๑ คาถา ถึง ๘๐ คาถา ชาดกที่มี ๑ คาถาเรียกว่า เอกนิบาตชาดก ๒ คาถาเรียกว่า ทูกนิบาตชาดก ๓ คาถาเรียกว่า ตักนิบาตชาดก ๔ คาถาเรียกว่า จตุคนิบาตชาดก ๕ คาถาเรียกว่า ปัญจนิบาตชาดก ชาดกที่มีเกิน ๘๐ คาถาขึ้นไปเรียกว่า มหานิบาตชาดก ซึ่งมี ๑๐ เรื่อง เรียก ทศชาติ หรือ พระเจ้าสิบชาติ

๒. ปัญญาสชาติชาดก เป็นชาดกที่แต่งขึ้นจากนิทานพื้นเมืองไม่มีในพระไตรปิฎก หรือเรียกว่า ชาดกนิบาตมี ๕๐ เรื่อง พระภิกษุชาวเชียงใหม่แต่งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๐๐๐-๒๒๐๐ เป็นภาษามคร โดยเลียนแบบนิบาตชาดก ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓-๒๔๔๘ พระบรมวงศ์เธอกรมพระสมมตอมรพันธ์ ดำรงตำแหน่งองค์สภานายกหอพระสมุดสำหรับพระนคร ได้ทรงแปลเป็นภาษาไทย เรื่องปัญญาสชาดกจึงแพร่หลาย

องค์ประกอบของชาดก

ชาดกทุกเรื่องจะมีองค์ประกอบ ๓ ประเภท คือ

๑. บรรยายเรื่อง คือ บทนำเรื่องหรือ อุบัติเหตุ จะกล่าวถึงมูลเหตุหรือที่มาของชาดกเรื่องนั้น เช่น มหาเวสสันดรชาดก

๒. อดีตนิทาน หรือ ชาดก หมายถึงเรื่องราวนิทานที่พระพุทธองค์ตรัสเล่า

๓. ประชุมชาดก ประมวลชาดก เป็นเนื้อความสุดท้ายของชาดกกล่าวถึงบุคคลในชาดก คือผู้ใดที่กลับชาติเป็นใครบ้างในปัจจุบัน

**ทศบารมี**

ทศบารมี คือ บารมีที่พระโพธิสัตว์ได้ทรงบำเพ็ญ ๑๐ ประการในชาติต่าง ๆ คือ

- |                 |        |               |
|-----------------|--------|---------------|
| ๑. พระเตมีย์    | บำเพ็ญ | เมตตาบารมี    |
| ๒. พระมหาชนก    | บำเพ็ญ | วิริยะบารมี   |
| ๓. พระสุวรรณสาม | บำเพ็ญ | เมตตาบารมี    |
| ๔. พระเนมิราช   | บำเพ็ญ | อิทธิฐานบารมี |
| ๕. พระโมหสถ     | บำเพ็ญ | ปัญญาบารมี    |
| ๖. พระภริทัต    | บำเพ็ญ | ศีลบารมี      |
| ๗. พระจันทกุมาร | บำเพ็ญ | ขันติบารมี    |
| ๘. พระนารทะ     | บำเพ็ญ | อุเบกขาบารมี  |
| ๙. พระวิฑูร     | บำเพ็ญ | สัจจะบารมี    |
| ๑๐. พระเวสสันดร | บำเพ็ญ | ทานบาร        |

ใบงานเรื่อง การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้าน  
หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง คุณค่าทิวทัศน์ประเทศไทย  
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

นิทานพื้นบ้านเรื่อง.....

เนื้อหา

.....  
.....  
.....

ภาพสังคม

.....  
.....  
.....

วรรณศิลป์

.....  
.....  
.....

ข้อคิด คติสอนใจ

.....  
.....  
.....

ใบงานเรื่อง ฝึกคิด พิชิตคำตอบ

หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง คุณค่าทิวทัศน์ประเทศไทย

รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๐๑

ภาคเรียนที่ ๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๑ ให้นักเรียนระบุว่าลักษณะนิทานพื้นบ้านหรือนิทานพื้นบ้านเรื่องต่อไปนี้เป็นของภาคใด

- .....๑. เนื้อเรื่องกล่าวถึงความแห้งแล้ง การขอฝนและบทบาทของแถน
- .....๒. เนื้อเรื่องเกี่ยวกับแม่น้ำลำคลองหรือตำนานของสถานที่สำคัญ
- .....๓. เนื้อเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าหรือความเป็นมาของสถานที่ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า
- .....๔. เนื้อเรื่องเกี่ยวกับที่มาของเกาะและสิ่งเกี่ยวกับทะเล
- .....๕. เนื้อเรื่องเกี่ยวกับที่มาของภูเขา เกาะ และชายหาด
- .....๖. เนื้อเรื่องเกี่ยวกับที่มาของชื่อเมือง การสร้างพระธาตุเจดีย์
- .....๗. เรื่องพญาคันคาก
- .....๘. เรื่องพญางงพญาพาน
- .....๙. เรื่องไกรทอง
- .....๑๐. เรื่องตาม่องล่าย
- .....๑๑. เรื่องเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว
- .....๑๒. เรื่องเกาะหนู เกาะแมว
- .....๑๓. เรื่องความเป็นมาของชื่อคลองสองพี่น้องและบ้านแม่หม้าย
- .....๑๔. เรื่องกำกาดำ
- .....๑๕. เรื่องสังข์ทอง

ตอนที่ ๒ จากนิทานพื้นบ้านที่นักเรียนเลือกอ่านจงเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้

๑. นิทานพื้นบ้านที่นักเรียนอ่านมีชื่อว่าอะไร  
.....  
.....
๒. จงกล่าวถึงเนื้อหาโดยสรุปของนิทาน  
.....  
.....  
.....
๓. ตัวเอกของเรื่องมีบุคลิกอย่างไร  
.....  
.....
๔. ข้อคิดที่ได้จากนิทาน คืออะไร  
.....  
.....

**เฉลยใบงานเรื่อง ฝึกคิด พิชิตคำตอบ**  
**หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง คุณค่าทิวทัศน์ประเทศไทย**  
**รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑**

**ตอนที่ ๑** ให้นักเรียนระบุว่าลักษณะนิทานพื้นบ้านหรือนิทานพื้นบ้านเรื่องต่อไปนี้เป็นของภาคใด

- |                       |     |                                                                                |
|-----------------------|-----|--------------------------------------------------------------------------------|
| ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ๑.  | เนื้อเรื่องกล่าวถึงความแห้งแล้ง การขอฝนและบพาทของแถน                           |
| ภาคกลาง               | ๒.  | เนื้อเรื่องเกี่ยวกับแม่น้ำลำคลองหรือตำนานของสถานที่สำคัญ                       |
| ภาคเหนือ              | ๓.  | เนื้อเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าหรือความเป็นมาของสถานที่ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า |
| ภาคใต้                | ๔.  | เนื้อเรื่องเกี่ยวกับที่มาของเกาะและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทะเล                    |
| ภาคตะวันออก           | ๕.  | เนื้อเรื่องเกี่ยวกับที่มาของภูเขา เกาะ และชายหาด                               |
| ภาคกลาง               | ๖.  | เนื้อเรื่องเกี่ยวกับที่มาของชื่อเมือง การสร้างพระธาตุเจดีย์                    |
| ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ๗.  | เรื่องพญาคันคาก                                                                |
| ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ๘.  | เรื่องพญาทองพญาพาน                                                             |
| ภาคกลาง               | ๙.  | เรื่องไกรทอง                                                                   |
| ภาคตะวันออก           | ๑๐. | เรื่องตาม่องล่าย                                                               |
| ภาคใต้                | ๑๑. | เรื่องเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว                                                     |
| ภาคตะวันออก           | ๑๒. | เรื่องเกาะหนู เกาะแมว                                                          |
| ภาคกลาง               | ๑๓. | เรื่องความเป็นมาของชื่อคลองสองพี่น้องและบ้านแม่หม้าย                           |
| ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ๑๔. | เรื่องกำกาดำ                                                                   |
| ภาคกลาง               | ๑๕. | เรื่องสังข์ทอง                                                                 |

**ตอนที่ ๒** จากนิทานพื้นบ้านที่นักเรียนเลือกอ่านจงเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้  
แนวทางการให้คะแนน นักเรียนตอบได้ถูกต้อง ชัดเจน ข้อละ ๑ คะแนน

แบบทดสอบเรื่อง การเขียนย่อความ  
หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง เขียนข่าวเขียนย่อความ  
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

คำชี้แจง ให้นักเรียน ทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรที่ถูกต้อง

๑. ข้อใดไม่ใช่หลักเกณฑ์การย่อความ
  - ก. คงคำราชาศัพท์ไว้
  - ข. ใช้คำสรรพนามเดิม
  - ค. ใช้สำนวนภาษาของผู้ย่อเอง
  - ง. ถ้าเป็นร้อยกรองต้องถอดคำประพันธ์ก่อน
๒. ข้อใดกล่าวถึงการย่อความถูกต้องที่สุด
  - ก. การนำข้อความเดิมมาตัดต่อให้สั้นลง
  - ข. การนำประโยคสำคัญของเรื่องมาเรียงต่อกัน
  - ค. การสรุปสาระสำคัญด้วยสำนวนภาษาของผู้ย่อความ
  - ง. การนำสาระสำคัญของเรื่องเดิมมาอธิบายขยายความใหม่
๓. ข้อความใดกล่าวไม่ถูกต้อง
  - ก. ใจความที่ย่อแล้วจะเป็นก็ย่อหน้าก็ได้
  - ข. ถ้าเป็นร้อยกรองให้เปลี่ยนเป็นภาษาธรรมดา
  - ค. ถ้าไม่มีชื่อเรื่องให้ใช้ใจความสำคัญตั้งชื่อเรื่อง
  - ง. ถ้าเป็นบทสนทนาต้องเปลี่ยนเป็นแบบเล่าเรื่อง
๔. “ถ้าเอาออกจากบทเขียน หรือบทพูดก็จะเปลี่ยนแปลงสารทั้งหมด และข้อความที่เหลืออยู่อาจเข้ากันไม่ได้” ข้อความนี้กล่าวถึงลักษณะของสิ่งใด
  - ก. ใจความ
  - ข. พลความ
  - ค. ข้อคิดเห็น
  - ง. ข้อความแสดงอารมณ์
๕. ข้อใดเป็นคำนำของย่อความประเภทจดหมาย
  - ก. จดหมายของ.....ถึง....ลงวันที่.....ความว่า
  - ข. จดหมายของ.....ถึง.....ความว่า
  - ค. จดหมายของ.....ลงวันที่.....ถึง.....ความว่า
  - ง. จดหมายของ...ถึง....ส่งวันที่.....ความว่า
๖. การเขียนย่อความควรใช้วิธีเขียนอย่างไรจึงจะดีที่สุด
  - ก. อ่านวิเคราะห์ไปพร้อมกับเขียนย่อไป
  - ข. ตีความแต่ละย่อหน้าแล้วนำมาเขียนเรียงลำดับด้วยสำนวนของตนเอง
  - ค. อ่านจับใจความสำคัญแล้วจึงเรียบเรียงเป็นข้อความด้วยสำนวนตนเอง
  - ง. ขีดเส้นใต้ข้อความที่เป็นใจความสำคัญแล้วนำมาเรียบเรียงเขียนให้ต่อเนื่องกัน
๗. ข้อควรทำในการเรียบเรียงย่อความคือข้อใด
  - ก. เรียงให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน
  - ข. เรียงให้กลับกันกับเรื่องเดิม
  - ค. เรียงลำดับตามความพอใจของผู้ย่อ
  - ง. เรียงลำดับเรื่องตามแบบเรื่องเดิมเสมอ

๘. ย่อความควรมีกี่ย่อหน้า

ก. ย่อหน้าเดียว

ข. เท่าจำนวนย่อหน้าของเนื้อเรื่องเดิม

ค. สามย่อหน้า คือ คำนำ เนื้อเรื่อง สรุป

ง. สองย่อหน้า คือ ย่อหน้าคำนำ และย่อหน้าเนื้อความซึ่งมักย่อเหลือเพียงย่อหน้าเดียว

๙. ข้อความใดไม่ใช่ประโยชน์ของการย่อความ

ก. การเขียนคำตอบข้อสอบ

ข. การตีความบทร้อยกรอง

ค. การบันทึกรายงานการประชุม

ง. การย่อความรู้จากหนังสือเรียน

๑๐. ข้อใดสรุปความต่อไปนี้ได้เหมาะสมที่สุด

"ความเคารพความอ่อนน้อมนี้ถ้าจะพิจารณากันในแง่สังคมก็มีความสำคัญอยู่ไม่น้อย เพราะเป็นระเบียบวินัยที่ติงามของคนเรา เป็นเครื่องร้อยรัดให้คนรวมกันเป็นหมู่เป็นคณะ ก่อให้เกิดความสามัคคีและรักษาสามัคคีไว้ได้ เพราะเป็นเหตุให้รักใคร่เมตตากรุณาต่อกัน ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าการแสดงความเคารพอ่อนน้อมต่อกันนั้นต้องแสดงด้วยความบริสุทธิ์ใจจึงจะบังเกิดผลดี"

ก. ความเคารพความอ่อนน้อมก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

ข. ความเคารพความอ่อนน้อมสำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม

ค. ความเคารพความอ่อนน้อมเป็นเครื่องร้อยรัดให้คนรวมกันเป็นหมู่คณะ

ง. ความเคารพความอ่อนน้อมที่แสดงด้วยความบริสุทธิ์ใจจะบังเกิดผลดีต่อสังคม

ឆេត ថ្ងៃ ១ ប. ថ្ងៃ ២ ក. ថ្ងៃ ៣ ក. ថ្ងៃ ៤ ក. ថ្ងៃ ៥ ក.  
ថ្ងៃ ៦ ក ថ្ងៃ ៧ ក ថ្ងៃ ៨ ង ថ្ងៃ ៩ ក ថ្ងៃ ១០ ង

**ใบความรู้เรื่อง แบบของการเขียนย่อความ**  
**หน่วยที่ ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง เขียนขยงเขียนย่อความ**  
**รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑**

**แบบของการเขียนย่อความ**

แบบของการเขียนย่อความ โดยทั่วไปประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วน คือ

๑. ส่วนที่เป็นคำนำ หรือส่วนที่เป็นการขึ้นต้นย่อความ ส่วนนี้จะเขียนนำเป็นย่อหน้าแรกเพื่อชี้แจงให้ทราบว่ ข้อความที่ย่อ นั้นเป็นงานเขียนประเภทใด มีเนื้อหาอย่างไร มีใครบ้าง ทำอะไร ที่ไหน และเมื่อไร นอกจากนั้นยังให้ผู้อ่านทราบที่มาของเรื่อง ถ้าผู้อ่านเกิดความสนใจเนื้อเรื่องทั้งหมด ก็สามารถจะไปศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมจากต้นฉบับได้

๑.๑ หลักในการขึ้นต้นย่อความส่วนที่เป็นคำนำงานเขียนร้อยกรอง เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ฯลฯ เมื่อนำมาย่อความแล้วจะต้องบอกประเภทของคำประพันธ์ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ที่มาของคำประพันธ์ นั้นๆ ว่ามาจากหนังสือเล่มใด หน้าใด มีแบบดังนี้

**แบบของการเขียนย่อความ**

ย่อคำประพันธ์ประเภท.....เรื่อง.....ของ.....ตอน.....จาก.....หนังสือ.....หน้า.....  
ความว่

เนื้อความที่ย่อ.....

**ตัวอย่าง**

ย่อกลอนเพลงยาว เรื่อง อิศรญาณภษิต ของหม่อมเจ้าอิศรญาณ จากหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้  
พื้นฐาน วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เนื้อความที่ย่อ.....

๑.๒ หลักการขึ้นต้นย่อความส่วนที่เป็นคำนำงานเขียนร้อยแก้วจะต้องขึ้นต้นด้วย ย่อเรื่องอะไร ใคร แต่ง จากหนังสืออะไร หน้าเท่าไร ความว่

๑.๒.๑ ย่องานเขียนร้อยแก้วที่เป็นความเรียง ตำนาน ประวัติ บทความ เรื่องสั้น จะขึ้นต้นดังนี้

**แบบของการเขียนย่อความ**

ย่อคำประพันธ์ประเภท.....ของ.....จาก.....หน้า.....ความว่

เนื้อความที่ย่อ.....

**ตัวอย่าง**

ย่อความเรื่อง เพื่อนกัน ของชมักร แสงกระจ่าง จากหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน  
วิธิภษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ความว่

เนื้อความที่ย่อ.....